

Hájek, Mojmír

Některé sociologické konference v roce 1973 : přehled

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná.
1973, vol. 22, iss. G17, pp. 136-142

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111394>

Access Date: 16. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Jednou z ukázek sociologické práce v západoevropských muzeích je průzkum skladby návštěvníků výtvarných výstav, který proběhl v roce 1971 u příležitosti Picassovy výstavy v Grande Galerie v Louvru. Akce byla uskutečněna na žádost Service d'étude de recherche francouzského ministerstva kultury, a to v rámci programu „Umění, ekonomie a společnost“. O výsledcích výzkumu píše Dominique Schnapper¹⁰ v Revue française de Sociologie.¹¹ V článku *Le musée et l'école* informuje o metodice výzkumu a pak o zjištěných týkajících se socioprofesionálních kategorií návštěvníků, poměru mezi návštěvníky „nadšenými“ a „příležitostnými“ aj.; publikum Picassovy výstavy je přitom srovnáno jednak s průměrem publika, jež pravidelně přichází do muzeí, jednak s návštěvníky Picassovy souborné výstavy z roku 1964 a s návštěvníky výstavy experimentální tvorby „Antagonismy“.¹² Autor v této souvislosti poukazuje na to, že příliv návštěvníků na oficiálně podporovanou a propagovanou přehlídku Picassova díla neměl v podstatě žádný vliv na běžné sociokulturní složení publika, které (i když bylo početnější) patřilo ke skupinám, jež pravidelně navštěvují muzea. Z nich převažuje (vyjádřeno termíny, jichž užívá Schnapper) „intelektuální frakce vyšší třídy“, tj. pedagogové, studenti a umělci, kteří „mají školský habitus a jsou zároveň svou profesionální činností odkázáni na to, aby se od něho neodpoutali“. Průzkum struktury muzejního publika tak znovu potvrdil, že existuje úzká vazba mezi úrovní a typem vzdělání a návštěvou muzea. Projekt francouzských sociologů vychází z určitých společenských podmínek, i pro nás je však zajímavý jak z hlediska užitých metodologických postupů, tak pro možnost srovnání s výsledky zkoumání publika našich muzeí.

Úkoly sociologie muzea se však nemusí redukovat na výzkum návštěvníků muzeí a na zjišťování ohlasu muzejních akcí. Názorně to dokládá M. Lehmbrock, který ve studii *Musée et architecture*¹³ shrnul své zkušenosti z cesty kolem světa, jíž věnoval studiu nových muzejních budov. V materiálově bohatém příspěvku přesvědčivě ukazuje, že ani stavba nového muzea se dnes neobejde bez řešení sociologických aspektů problematiky: „Sociologické otázky poznamenávají a modifikují ideu, kterou si muzeum činí samo o sobě.“

Jiří Gabriel

NĚKTERÉ SOCIOLOGICKÉ KONFERENCE V ROCE 1973

PŘEHLED

Intenzivní a systematické formování i uplatňování *marxistické sociologie* u nás, už v přítomnosti zjevné a neodmyslitelné, ať v rovině teoreticko-koncepční, ať v rovině výzkumně-metodologické (nejen vývojově historické a současné, ale i výhledově budoucí, ať v projektech sociálního plánování, ať, a to především, ve výhledových alternativách řešení projekčního, resp. prognostického), ať konečně v silících souvislostech nově a naléhavě se formující kvalitativně specifické roviny nových komplexních kontaktů sociologické teorie s praxí (tu zvláště ostře roste význam technické teorie [T₂] a zřetelů integrujících vůbec, vedle tradičních aspektů terénně výzkumných), nedovoluje ani sociologickým pracovištím vysokých škol — a to platí pochopitelně i pro sociologické pracoviště katedry filosofie, logiky a sociologie na filosofické fakultě UJEP v Brně — jít kolem jejich *bilančních konkretizací*, či vývojevých pracovních a koncepčně metodologických i dalších stimulací snad lhostejně a nevěšmavě.

Ostatné aktivní postoj vysokých škol je jistě v plném souladu s požadavkem jejich

¹⁰ Dominique Schnapper je (spolu s P. Bourdieuem a A. Darbelem) autorem publikace *L'Amour de l'art, les musées d'art européens et leur public* (Paris, 1969), která shrnuje a hodnotí výsledky rozsáhlého a důkladného výzkumu návštěvníků muzeí. Na materiály z tohoto studia odkazuje Schnapper velmi často i ve své nové stati.

¹¹ *Revue française de Sociologie*, 1974, č. 1, str. 113–126.

¹² Návštěvníci Picassovy výstavy z r. 1971 (v procentech): zemědělci: 0; dělníci: 1,5; „střední kádry“ (femeslníci, obchodníci, úředníci): 22,5; „vyšší kádry“ (z hlediska ekonomického i z hlediska vzdělání): 41; studenti a žáci: 31,5; ostatní: 3,5.

¹³ M. a n f r e d L e h m b r u c k: *Musée et architecture*; Museum (revue publ. par UNESCO), 1974, vol. XXVI, No 3–4.

veřejné, přímé i nepřímé, *pracovně-vědecké angažovanosti* na upevňování a rozvoji socialistického kontextu naší společnosti, pro niž je třeba ovšem vytvářet i doprovodné podmínky i nutné výchozí předpoklady. Škála těchto realizačních možností je dost široká funkčně tematicky; a stejně i pracovníce bohatě diferencována. O tom jasně svědčí nejen frekvence, ale i výrazný teoretický, metodologický i pracovní dopad sociologických konferencí (a jiných podobných akcí) v minulém roce u nás.

Náš bilanční přehled jejich realizace kontaminuje aspekty chronologicky osnované souhrnné zprávy o nich s relevantním dopadem jednotlivých *sociologických konferencí* či jiných podobných akcí. Jejich výběr je omezen v tomto přehledu pochopitelně jen na ty z nich, jichž se členové katedry, především aktivně, sami zúčastnili: ať referáty, improvizovanými diskusními příspěvky, doprovodnými konfrontujícími a explikačními tematickými pohovory v kuloárech, sice neformální povahy, ale zájmově i pracovní zřejmě nezanedbatelnými.

Jejich relevance je tu determinována přitom omezenými fakultními prostředky, případně i jinými takto uvolněnými zdroji, ke krytí možné účasti členů katedry na nich. Není tedy záležitostí jen společenského jejich významu či přímé osobní volby. Takový je zatím vývojový profil současné situace sociologického pracoviště na naší fakultě (a asi i na jiných filosofických fakultách), jehož úzký profil i progresivní řešení v tomto směru jsou jistě prognosticky jasné. *Těsné sepětí sociologie* i ostatních společenských či kulturně humanitních věd s *praxí* naléhavost této problematiky jistě jen zvyšuje. Zatím se však vymyká současným možnostem svého pozitivního soustavného provádění v praxi.

V našem přehledu sem tedy řadíme sub A) takto postihované *vlastní sociologické konference* v roce 1973, vykryté účasti členů našeho pracoviště na nich i *konference tematicky* sice *specifické*, natolik však významné, i když v nich sociologická tematika byla jen dílčí, přece jen v jejich průběhu stala se neodčitelnou součástí jejich komplexního dosahu.

Konečně sub B) patří sem i *akce jiné*, jejichž doprovodná sociologická orientace tematicky i pracovní odpovídá syntetickým programům dílčího konferenčního jednání.

Takto tedy sub A) konkretizováno rovinou jednotlivých tematických okruhů dostaneme v předmětném poli těchto konferencí i jiných příbuzných akcí asi toto jejich dopadové pořadí:

1. Problematika *sociálně integrační*.
2. Problematika *sociologie venkova a zemědělství*.
3. Problematika *tělesné kultury* (v širokém jejím slova smyslu).
4. Problematika *sociálního plánování*.

V předmětném poli sub B) postihneme řadu *dílčích akcí*, jejichž sociologický dopad je konkretizován jejich vlastním tematickým přehledem v dalším kontextu tohoto příspěvku.

Ad A) 1. V rámcovém přehledu sociologických konferencí minulého roku zvláště významnou vývojovou pozici zaujímá uskutečnění listopadového liblického symposia s výraznou výchozí tematikou (přednesené referáty ji někdy svým odborným pojetím i pracovní osobním zaujetím také přesahovaly) *Aktuální integrace věd o člověku*. (Proběhlo tu, organizačně podchyceno i zajištěno sekci sociální integrace, resp. vedením České sociologické společnosti v Praze, ve dnech 19.—20. listopadu.)

Společným východiskem jednání bylo jistě rozpracování optimálních (či skromněji adekvátních) *předpokladů plného rozvoje člověka v podmínkách socialistické společnosti*, jeho výchovy či formování, ve stálém střetávání se škodlivými vývojovými deviacemi i s přežitky minulosti. (Nezaměňujme je však simplistně se složitým i komplikovaně rozporuplným působením kategorie tradice.) Řešení problematiky daného východiska je jistě významným úkolem *společenských věd*, tedy i *sociologie*. Navazuje na důležitou dokumentaci stranických usnesení (v případě liblického symposia především na závěry pléna ÚV KSČ z 26. a 27. října 1972).

Vlastní obsahová škála přednesených referátů a sdělení tohoto vědeckého fóra po *úvodním expozé* doc. Káry, předsedy ČSS, odezněla v těchto dílčích tematických referátech. Za onemocnělého bratislavského akademika Andreje Siráckého doc. Rychtařík přednesl podnětné *pracovně koncepční poznámky* (jak je autokriticky sám označil) k výchozím pracovním poznatkovým, a hlavně metodologickým aspektům marxisticky vědeckého, tedy i filosofického přístupu ke zkoumání komplexní, hlavně společenské

problematiky člověka. Obšírněji se zabýval otázkou jeho *institucionálních vazeb* i jeho vlastního osobního rozvoje. Dr. J. Kohl přispěl klidným, uvážlivým referátem, v některých souvislostech zřejmě diskusně otevřeným, *K problematice mezilidských (sociálních) vazeb vědeckého řízení*, otevírajícím jeho ekonomická či organizační východiska i širším aspektům celospolečenského pohybu socialistické naší skutečnosti. Nás musí jistě potěšit, že v této souvislosti se významně projevil rostoucí dosah *komplexu společenských věd*, tedy i sociologie; a proto i nezbytnost soustavného úsilí o zvědečtění procesu řízení právě v tomto směru.

Doc. J. Mohelský ve svém příspěvku *Současný člověk ve společnosti a vědeckotechnický rozvoj* se zamýšlel nad řešením této problematiky z pozic *ergonomie*. Přesvědčivě ukázal, že problematika *lidského faktoru*, mezilidských vztahů a tvůrčí práce (tu především akcentoval význam koncepční a predikční *práce duševní*), která od prospěchu *člověka-jedince* a jeho životní úrovně, každému v jeho potřebách blízká a srozumitelná — přes *prospěch* a rostoucí význam životní úrovně *mikroskupiny* — rodiny, malé sociální skupiny, komunity atp. — nutně se přesouvá k progresivním tendencím *celospolečenského rozvoje*. Význam kriticky konfrontující i prognozující práce mentální (programové, organizační, koncepční, podložené i ekonomicky) přitom prudce narůstá.

Problematika člověka jako *sociální osobnosti*, jeho pracovní aktivity i optimálního společenského fungování, se logicky promítala i do všech přednesených referátů ostatních. Z časově technických důvodů omezím se jen na jejich letmý tematický výčet. Jejich hodnotící bilance pracovní je vesměs pozitivní. Byly podnětné i tam, kde svou problematiku nijak jednoznačně neuzavíraly, ale spíše naznačovaly a nevyhýbaly se přitom ani jejím úzkým profilům. Platí to zvláště pro tyto tematické okruhy: dr. Z. Helus: *Psychologická hlediska socializace osobnosti* (vydáno nedávno i knižně ve Státním pedagogickém nakladatelství v Praze), pro výrazný příspěvek dr. M. Hübschmannové *Člověk a jazyk*, kde tematiku jazykové problematiky přesvědčivě vyloučila na situaci evropských národnostních menšin; především ji zajímavě demonstrovala na souboru těchto otázek, souvisejících s postavením či vývojem specifického našeho sociokulturního i jazykového etnika Rómů (Cikánů), s podnětnou snahou o marxistickou interpretaci dané problematiky i s náznaky jejího možného řešení. Také příspěvek dr. Ant. Suchánka *Motivační struktury mladistvých ve vztahu k volbě povolání* byl nejen podnětný predikčně a teoreticky, ale i velmi cenný praktickými zkušenostmi s učňovským dorostem Stavebně inženýrských závodů v Praze. I ve vztahu a postojích jeho rodičů k dnes jistě akutní problematice vědeckého poradenství socioprofesionálního při životním rozhodování rodičů o společenském začlenění jejich dětí.

Ani referáty, které měly zdánlivě striktně výlučný ráz, neodezdněly naprázdno. Platí to pro projev univ. prof. J. Suchého: *Člověk z hlediska bipolarity* (biologická $\times$ sociální $\times$ psychologická) *vývojových jevů*, či pro výrazný projev univ. prof. Fr. Kahudy *Hodnotová orientace člověka v socialistické společnosti*, aplikované především na mládež, kde vytyčením specifických jednotek duševní práce („mentionů“), a především důrazem na *komplexnost reaktivní syntetické potence člověka* při řešení nejrůznějších sociálních i jiných výskytoových situací otevřel nové pedagogické (a vůbec sociologické) alternativy hlubšího přístupu k akutním problémům výchovy mládeže i převýchovy dospělých v nejrůznějších jejich vývojových rovinách.

Pochopitelně stejně pozorně byly tu recipovány i metodologicko-filosofické základy *Marxisticko-leninské koncepce socializace člověka* bratislavského doc. J. Suchého, či bohatě v praxi dokumentované i akcentované referát psychiatra prof. Rubeše z léčebného psychiatrického ústavu v pražských Bohnicích, řešící problematiku *vědecké kooperace v oblasti sociální patologie* a nezastávající se ani před jejími úzkými profily ochranné léčby v případě alkoholiků či narkomanů.

Co jsem snad v problematice libického symposia postrádal, byl referát o *vědeckých aspektech tělesné kultury*. Byl by nejen tematicky a predikčně akutní, ale i jistě dobře komplexně informující. Ale to je snad záležitost dočasná a okrajová. Centrální koncepce libického jednání musí být hodnocena ve svém komplexním dopadu jako *plně akutní i pozitivní*. Jeho dělnou pracovní náplň umožní hlouběji poznat až soustavné studium *knižní redakce sborníku* z jeho průběhu, ohlášeného na měsíc březen letošního roku.

2. V naší ekonomice, i zásobovací situaci obyvatelstva našeho státu, i ve svých důsledcích v současných vývojových trendech socialistické společnosti, zvláště prudce narůstá *socialistická problematika venkova* vůbec, a *zemědělství* zvláště. Její akutní otázky současně, a zvláště její vývojové predikční trendy v našem tématickém úseku nám připomínají hned dvě významné akce (viz dále v textu):

VIII. světové zasedání Mezinárodní asociace sociologie venkova (Řím, srpen 1973) bylo obesláno aspoň nepřímo i brněnskou sociologií; a to společným sdělením člena naší katedry doc. dr. Mojmirá Hájka, CSc., a vědeckého pracovníka České akademie zemědělské dr. Antonína Buriana, CSc., z Výzkumného ústavu zemědělství a výživy této instituce, pobočka Brno: (Die Soziologische Problematik des Gebietes in Bezug auf die Entwicklungsspezifität der tschechoslowakischen Landwirtschaft: 1. Soziologische Auffassung des Gebietes, 2. Das Tschechoslowakische Dorf im Prozeß der Sozialisierung — Sociologická problematika oblasti ve vztahu k vývojové specifitě československého zemědělství: 1. sociologické pojetí oblasti, 2. československá vesnice v procesu specializace) jako výsledek jejich tandemové spolupráce. Textová verze tohoto komunikátu je přetištěna ve své německé verzi v současné redakci tohoto sborníku.

Sociologické symposium *Vliv výrobní kooperace a specializace na zemědělskou výrobu a její řízení*, proběhlo s významnou tematikou, problémově nesporně akutní (Liblice 27.—29. září). Toto symposium bylo realizováno sekci sociologie venkova při ČSS v Domě vědeckých pracovníků ČSAV. Jeho pracovní bilance je výrazně úspěšná a dokumentačně průkazná, a to hned v několika směrech. Za řízení doc. Václava Hacha jeho jednání byla uvedena vstupním referátem ing. Miroslava Jiříčky z Výzkumného ústavu ekonomiky zemědělství a výživy z ČZA v Praze: *Vliv výrobní kooperace a specializace a dalších integračních postupů na sociální strukturu a sociální procesy v zemědělském podniku* i jeho protipólem v koreferátě dr. Ant. Buriana, CSc.: *Sociologické aspekty řídicí práce v trendech dalšího rozvoje našeho zemědělství*. Oba projevy podnítlý živou i obsáhlou diskusí téměř všech účastníků tohoto jednání. Podílel jsem se na ní (MH) i improvizovanými metodologickými připomínkami k řešené problematice. Průběh podnětné diskuse nejen jasně prokázal pracovní tematikou i teoretickou renesanci sociologie venkova i zemědělství jako samostatné vědecké disciplíny, resp. odpovědné sociologie u nás, ale především plným využitím výchozích aspektů marxistické sociologické gnozeologie a metodologie prakticky demonstroval její rostoucí relevanci i přínosnost pro komplexní a akutní úkoly zemědělské výroby i vesnické problematiky vůbec; tedy i pro plynulý rozvoj naší socialistické společnosti. Z hlediska sociologické orientace nejen předmětně-poznatkové, teoretické, ale i pracovní profesní a společensky akutní a potřebné u našich absolventů, i jejich učebních plánů, jsou to jistě momenty nezanedbatelné. Chystaná tisková redakce *sborníku* z jeho průběhu dokreslí dílčí tématické okruhy i jejich komplexní souvislosti ještě úplněji a jednoznačněji. (Je slíbena pro jaro letošního roku 1974.)

3. Prudce rostoucí význam *tělesné kultury* je pro socialistickou společenskou skutečnost i její dynamickou spádnost stejně příznačný jako společensky relevantní a nezanedbatelný. To významně a přesvědčivě signalizoval i teoretický seminář souhrnného úkolu KU v Praze (SVÚ VI/2) *Tělesná kultura v podmínkách socialistické alternativy vědeckotechnické revoluce*, realizovaný 20. 9. fakultou tělesné výchovy a sportu této instituce, hlavně její katedrou teorie tělesné kultury. Byl podnětný svým komplexně koncepčním dopadem, svým predikčním rozpracováním daného tématu, i vymezením gnozeologicko-filosofických marxistických jeho východisek. Tento souborný vědecký úkol, rozčleněný na své specifické úkoly stěžejní (Filosofické a společenské problémy tělesné kultury v podmínkách VTR, Potřeby v oblasti tělesné kultury, Cíle socialistického systému tělesné kultury v období VTR, Tělesná kultura jako faktor socialistického životního stylu a posléze Vědecké řízení tělesné kultury a předpoklady cílových řešení v roce 2000), v živé a obsáhlé doprovodní diskusi zcela jasně prokázal, v soulase s postuláty pracovní integrace silícího významu právě *sociologické orientace*, nepostradatelnost sociologie při jejich perspektivním řešení. Sám (MH) jsem se této diskuse zúčastnil improvizovaným příspěvkem *K metodologickým problémům interdisciplinární spolupráce*, konkretizovaným na výchozí oblast dané tematiky tělesné kultury i sportu. Doprovodné *jednání průběžné oponentury* tématicky příbuz-

ného úkolu Výzkumného ústavu tělesné výchovy v Praze, realizované o den později (21. 9.) na půdě pražského Karolina, nejen ukázalo společenský dosah dané problematiky, ale znovu důrazně potvrdilo výhledovou nezbytnost příští pracovní i metodologické integrace, a tedy i sociologického zaměření u všech institucí, které přistupují zatím k řešení tematické hlavně ze svých specifických pozic pracovních zájmových, a proto i dílčích. Ostatní specifické akce sociologických aspektů této problematiky tělesné kultury jsou registrovány dále v kontextu sub B).

4. Metodologický i věcně odborný dosah koncepčních aspektů výhledových, ať v rovině *sociálního plánování*, ať v rovině *sociální predikce* (prognostiky), na prahu vědeckotechnické revoluce v prudkém pohybu socialistické společenské skutečnosti ostře i diferencovaně narůstá. Proto nepřekvapí, že tento úsek najdeme zastoupen v našem konferenčním přehledu hned ve dvojí jeho variantě:

a) V souvislosti se IV. mezinárodním květnovým kolokviem o sociologii práce, upínajícím se právě k této problematice.

b) V souvislosti s analogickou tematikou sociálního plánování, realizovanou v květnu pro posluchače a absolventy brněnské sociologie v Cikháji u Žďáru nad Sázavou.

Ad a) IV. *mezinárodní kolokvium sociologie práce*, konané v Bratislavě ve dnech 28. 5.—1. 6. 1973, bylo svou ústřední tematikou zaměřeno na *komplexní otázku sociálního prognózování a sociálního plánování*. Pořadatelem byl Sociologický ústav SAV a Slovenská sociologická společnost, sekce sociologie práce, za spoluúčasti Ústavu pro filosofii a sociologii ČSAV a ČSS.

Pětidenní jednání bylo rozděleno na tyto tematické okruhy: a') Význam sociálního prognózování a sociálního plánování v socialistické společnosti; b') Sociální prognózy z oblasti práce a sociální prognózy životní úrovně a životního stylu; c') Úloha budoucího vyspělé socialistické společnosti a plánování sociálního rozvoje; d') Dosavadní výsledky výzkumů z oblasti sociálního prognózování a sociálního plánování; e') Den podnikových sociologů, zaměřený na úkoly podnikového sociologa, v oblasti sociálních prognóz i sociálního plánování.

Na kolokviu bylo předneseno 32 referátů a diskusních příspěvků, z toho 6 zahraničními hosty (SSSR, MLR, PLR, NDR, BLR), 3 představiteli orgánů s celostátní působností, 11 pracovníky bratislavských vysokých škol a vědeckovýzkumných organizací, 10 pracovníky pražských institucí, 1 z VŠSE v Plzni (prof. Čech, CSc.) a 1 z ČAZ v Brně (PhDr. Burian, CSc.). Za filosofickou fakultu UJEP se kolokvia zúčastnili PhDr. Mir. Gregor a PhDr. Ivo Možný.

Ad b) *Kurs sociálního plánování*. Pro posluchače i absolventy sociologie naší fakulty byl realizován ve dnech 2.—4. května v Cikháji u Žďáru. Naše sociologické fakultní pracoviště je snad jedním z mála pracovišť této fakulty, které se záměrně snaží o přímý kontakt a reciproční vazby i s bývalými svými posluchači po jejich přechodu do praxe. Vezmeme-li v úvahu jejich prostorovou pracovní i osobní rozptýlenost, je podobné úsilí nesporně vzájemně výhodné, podnětné i pracovní účinné: přirozeně i diskusně otevřené a živé. Platí to i pro komplexní bilanci tohoto jednání, kde novost tematiky i její vyhledávací sondy při uplatnění otevřených aspektů sociálního plánování dnes v praxi vůbec, a především v oblasti průmyslové a zemědělské, se promítly svými pracovními, předmětně metodologickými i hodnotícími důsledky i do jeho průběhu a závěrů.

Ad B)

Jinou skupinovou kategorií pracovní bilance minulého roku představují ty *dílčí sociologické akce*, které: 1. dílem podržují i formálně svou specifickou náplň konferenčně odbornou, ale jejichž účinné komplexní řešení meritorní problematiky vlastní je zcela neodlučitelné od jejich orientace. 2. Dále i takové akce, které sice svou sdělnou operativností nemají často formálně bezprostřední rámec konferenční, ale svou náplní ať sociologickou, ať meritorní jej nutně implicitně připravují.

1. V charakteristice těchto akcí se omezím pochopitelně jen na jejich letmý přehled. Patří k nim:

a) *Jednání VR SÚ ČSAV v Opavě*, spojené s 25letým trváním této instituce (realizováno tam 4.—5. července). Převažující historická zaměřenost vědecké práce opavské pobočky SÚ ČSAV, přes její dominující historickou kontinuitu, *stále více zahrnuje i respektuje sociální dopad současných tendencí*. Projevuje se to systematickým rozpra-

cováním i částečným terénním výzkumem *sociologických aspektů národnostní problematiky Ostravska*, v souvislosti se sociokulturním profilem národnostních menšin (především etnika polského a slovenského). A stejně tak se to odráží i při historickém zpracování souhrnných otázek *průmyslových oblastí*; v dané situaci tedy zase především průmyslového Ostravska, včetně doprovodných, sociálně mobilních tendencí jeho pracovního zájmu. Výlučné postavení opavského SÚ na Ostravsku bude pochopitelně naléhavostí akutních otázek komplexního sociálního vývoje této oblasti *sociologickou orientaci* při jejich řešení v případě SÚ zřejmě výhledově stupňovat.

b) Do souboru těchto akcí spadá i provedení výrazného *muzeologického semináře* v Brně (Muzeum dělnického hnutí, 29. 10.—1. 11.) *Metodologické otázky dokumentace současnosti*, kde v gnozeologickém rozmezí jejich principů, v podtextu všech projednávaných tézí, zvláště v bilanční konfrontaci v rozsahu téze III nám ostře vystoupil do popředí nosný význam společenských věd. Hlavně *historie* (ref. doc. J. Mlýnského o jejich aspektech v muzeologii) i *sociologie* (můj příspěvek — MH — o sociologických aspektech současnosti v jejím dopadu na kvalitativně novou orientaci muzeologické teorie i muzejní praxe).

c) Konečně jiným významným konferenčním jednáním podobného druhu byl další seminář ČSTV *Tělesná kultura v podmínkách socialistické alternativy VTR* (9.—11. prosince ve SKI-hotelu v Novém Městě na Moravě). V dynamicky rušném a funkčně účinném průběhu jeho jednání byla věnována komplexní pozornost problematice i vývojovému stavu tělesné kultury a sportu u nás v nejrůznějších souvislostech, především v sociálně predikčních a metodologických. Těžisko jednání se konkretizovalo ve vstupní rovině stěžejního úkolu 1: *Filosofické a společenské problémy tělesné kultury v podmínkách VTR*, jejichž predikční koncepční řešení se promítlo nejpřesvědčivěji ve stejnojmenném elaborátu dr. Ciklera, CSc., sledujícího danou tematiku v rámci rozvojových tendencí socialistické společnosti.

Dílčí rozpracovanost jednotlivých příspěvků, tematicky bohatě diferencovaných úkolů hlavních i dílčích, rozestřela celou šíři *společenského determinismu* řešené problematiky, např. závažnost funkčního rozlišení sportu vrcholového, reprezentačního a sportu masového jako jeho protikladu, nezbytnost kolektivní interdisciplinární kooperace vědecko-týmové a kolektivní, význam koncepčních zřetelů v rozpracování predikční problematiky, formování vědecké technické teorie T_2 na všech styčných rovinách společného zájmu tělesné kultury a sportu se sociologií, příp. s dalšími kulturně humanitními disciplínami. Význam *společenských věd* v oblasti tělesné kultury a sportu se proude vývojově vyrovnává, někdy dokonce přerůstá v přítomnosti dopad věd tradičních (především lékařských a pedagogicko-tělovýchovných), které v nedávné minulosti jejich funkci suplovaly i mimo jejich vlastní oblast. Tím se přirozeně nijak nesnižuje meritorní poznatkový rozsah těchto tradičních disciplín, ani se nezužuje rovina styčných kontaktů, které pochopitelně výhledově vyžadují těsnou interdisciplinární spolupráci.

Rostoucí dosah společenských věd v tělesné kultuře plně dotvrdilo i přidružené jednání *odborné komise pro filosofii a sociologii při vědecké radě ČTO* resp. ČSTV, stejně jako proponovaná účast na světovém kongresu *sociologie sportu* v kanadském Torontu (1974), či významná sovětská akce světového kongresu *Věda a sport*, připravovaná na listopad příštího roku do Moskvy. Konečně i vývojová nutnost formoval při České sociologické společnosti samostatnou *seksi sociologie tělesné kultury a sportu* (jsme ze států RVHP jediným, kde tomu tak dosud není), už s ohledem na mezinárodní reprezentaci vědeckého poznání i v této oblasti, na progresivní prosazování pozitivní koncepce i výsledků tělesné kultury a sportu v mezinárodních stycích, to zcela jasně i přesvědčivě dosvědčuje.

2. Soubor těchto akcí, frekvenčně daleko početnějších, z důvodů technických i metodologických se v daném přehledu omezí jen na *základní*, funkčně ilustrující *data* o nich. I tak tyto údaje signalizují asi dost výrazně a přesvědčivě významnou *účast členů našeho sociologického pracoviště na nejrůznějších úkolech veřejné potřeby i akutního sociálně politického zájmu*. Požadované sepětí vysokých škol s naléhavými potřebami praxe je však takto v případě sociologie zcela zřejmé; i v případě našeho pracoviště zcela evidentní. Platí to nejen pro akce *výzkumné*, jistě nejaláhavější, ale v jistém rozsahu i pro pracovní akce *ostatní*. Ve vymezeném časovém rozpětí patří k nim v minulém roce především tyto:

a) 4 pracovní zasedání *komise pro filosofii a sociologii* při vědecké radě ČTO (19. 2., 4. a 5. 6., 30. 10. a 10. 12.), která na této instituční základně systematicky sledují nejrůznější teoreticko-koncepční, metodologické i aplikační aspekty současné sociální situace, potřeb a rozvoje tělesné kultury a sportu u nás. Na této práci se podíleli 3 členové našeho pracoviště.

b) *Sociologická jednání na OKD Ostrava* (4. 4.), problematika dálkového studia sociologie jejich zaměstnanců na filosofické fakultě UJEP v Brně od šk. roku 1973/74 (přímá jednání MH).

c) Koncepčně výzkumná a metodologická jednání o *sociologických aspektech rozvoje kádrově personální práce i řízení* v Přerovských strojírnách (10. 4.–12. 4. Přerov, MH, společně s dr. P. Páclm).

d) *Spolupráce s jinými institucemi*: přednášková, konzultační, prognostická, opo-
nentní, koncepční atp., jistě recipročně výhodná: Institut průmyslové výchovy Brno-
Nový Lískovec, Krajské muzeum v Brně, Výzkumný ústav vodního hospodářství
v Brně, Výzkumný ústav ekonomiky a výživy ZAV, pob. v Brně, Etnografický ústav
CSAV, pob. Brno atd.

Shrme-li náš *informační přehled* o sociologických konferencích i jiných podob-
ných akcích, styčně návazných, v nichž se zvýšená aktivita i spolupráce členů sociolo-
gického pracoviště FF UJEP v Brně konkrétně i systematicky obrážela, pak dosažené
výsledky této pracovní bilance jejich úsilí jsou zcela pozitivní i uspokojivé. A to na
všech dílčích, specifických, zájmově tematických okruzích, na nichž se takto odborné
podíleli. Není to situace náhodná, ale vývojově zákonitá. Plně koresponduje ve svých
důsledcích stále bohatěji diferencovaným potřebám totální *životní práce* a v nástupu
VTR nutně rostoucího podílu aktivní účasti vědy při řešení akutních otázek na všech
jejich úsecích, *oblast sociální nijak nevyjímajíc*. Tyto závěry jsou v souvislosti s přeh-
ledem konferenčních jednání předchozího kontextu jasným podkladem systematické
práce sociologického pracoviště filosofické fakulty UJEP. Současně jsou i výchozím
předpokladem pro další závažné společenské úkoly, které bude toto pracoviště řešit.
V tomto směru je pracovní bilance sociologického pracoviště FF UJEP *progresivní*
a také predikčně nezanedbatelná.

Z naznačených bilančních aspektů je rovněž koncipován náš letmý přehled socio-
logických konferencí i jiných příbuzných akcí, jež byly v předchozím kontextu vy-
mezeny. Zvyšující se jak aktivní, tak početní i osobní podíl všech pracovníků na nich
jen podtrhuje *nezbytnou angažovanost* současné marxistické sociologie, a tedy i *účast*
našeho fakulturního pracoviště na jejich řešení. Pochopitelně tím se zdaleka nevyčerpává
komplexní bilance všech jeho pracovních akcí; ale to je už záležitostí jiného tema-
tického kontextu než našeho. Účinný a výhledově jistě ještě narůstající podíl *konfe-
renční aktivní kooperace*, v různých jejích variantách, je zřejmý pro úsilí našeho pra-
coviště *stejně potřebný a naléhavý*, jako perspektivně *neoddiskutovatelný*.

Mojmír Hájek

DVĚ DIPLOMOVÉ PRÁCE O VOLNÝCH SOBOTÁCH

Zavedení pětidenního pracovního týdne je záležitostí relativně nedávnou; stěží si
již dnes, několik let po její realizaci, dokážeme uvědomit všechny sociální důsledky,
které tato skutečnost vyvolala a ještě dále bude vyvolávat. Tím spíše je třeba uvítat
každý pokus o postižení těchto přeměn. To je také důvod, proč bychom chtěli alespoň
ve stručnosti referovat o dvou diplomových pracích, které byly na toto téma obhájeny
na oddělení sociologie FF UJEP v r. 1973.

Alena Sonnková nazvala svou práci „*Volné soboty a víkendové výlety
obyvatel Brna*“ a shromáždila v ní dokumentaci z nejrůznějších pramenů o tom, jak
pětidenní pracovní týden podstatně zvýšil výlety a výjezdy mimo areál velkoměsta
na konci týdne. Jedním z pramenů byly pro diplomantku např. archivní údaje brněn-
ského podniku ČSAD z let 1966 až 1972 o víkendových výletech pořádaných různými
brněnskými závody a organizacemi, při nichž přepravu obstarávaly objednané auto-
busy. Ve srovnávaných letech (z nichž byly sledovány 3 měsíce) se jejich počet zvýšil
na 187 %, přičemž se symptomaticky také změnil podíl jejich druhů podle trvání: tak